

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ГУМАНІТАРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ, ЛІТЕРАТУРИ З МЕТОДИКАМИ
НАВЧАННЯ**

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

**РОЗВИТОК ЛЕКСИЧНИХ ВМІНЬ І НАВИЧОК УЧНІВ З
ВИКОРИСТАННЯМ ПРИЙОМІВ ТЕАТРАЛЬНО-ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА
УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ**

Спеціальність «014 Середня освіта (Мова і література (англійська))»

ОС — магістр

Виконавець: Волошин Н.О.
студентка 2-го курсу,
групи СО МЛ(А)-2 (М)

(підпис)

Науковий керівник:
д. пед. наук, проф. Теличко Н.В.

Робота допускається до захисту:
Зав. кафедрою:
д. пед. наук, проф. Теличко Н.В.

(підпис)

(підпис)

«___» _____ 2021 р.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	3
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ У ТЕАТРАЛІЗОВАНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	7
1.1. Специфіка іншомовної театралізованої діяльності учнів старших Класів	7
1.2. Сутність поняття «англомовна лексична компетенція учнів старших класів»	21
1.3. Психологічні особливості формування англомовної лексичної компетенції в учнів старших класів у театралізованій діяльності	32
Висновки з розділу 1	45
РОЗДІЛ 2. ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ ГІМНАЗІЙ В ТЕАТРАЛІЗОВАНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	46
2.1. Змістовий аспект формування англомовної лексичної компетенції в учнів старших класів гімназій у театралізованій діяльності	46
2.3. Система вправ з формування англомовної лексичної компетенції в учнів старших класів гімназій у театралізованій діяльності	62
Висновки з розділу 2	73
ВИСНОВКИ	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	77
ДОДАТКИ	83

ВСТУП

Актуальність дослідження зумовлена пріоритетними напрямками, визначеними у державних документах (Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки, закон України –Про загальну середню освіту, Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти) щодо підвищення теоретичного й методичного рівня навчання іноземної мови в середній школі. У чинній Програмі з іноземних мов (ІМ) для середніх навчальних закладів (2004) зазначається, що рівень володіння ІМ на момент закінчення школи має бути B1+ згідно з Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти, щоб забезпечити рівень безперешкодної іншомовної комунікації з представниками інших країн: отримання вищої освіти за кордоном, стажування в іноземних навчальних закладах, участь у міжнародних спільних проектах. Однак процес іншомовної мовленнєвої діяльності значно ускладнюється через недостатній словниковий запас випускників шкіл. Звідси випливає, що хоча проблема навчання іншомовної лексики посідає вагоме місце в методичних дослідженнях, вона ще не може вважатися повністю вирішеною. І це підштовхує нас до пошуку нових шляхів навчання учнів старших класів англomовної лексики, зокрема із застосуванням театралізованої діяльності.

Сьогодні проблема навчання іншомовної лексики в процесі різних видів мовленнєвої діяльності представлена в роботах українських і зарубіжних вчених. Так, розроблено концептуальні положення моделювання змісту навчання іншомовної лексики (Н. Гез, М. Ляховицький, Р. Мартинова, С. Ніколаєва); обґрунтовано правомірність розширення словникового запасу в процесах: говоріння (П. Гурвич, В. Коростельов, Ю. Кудряшов, З. Кузьменко, Ю. Пассов, Л. Скалкін, А. Стеценко, Н. Форкун, О. Якушина та ін.); читання (Н. Баранов, І. Берман, М. Вайсбурд, Н. Микитенко, Н. Полякова, С. Рахман, Г. Рогова, Г. Харлов, С. Фоломкіна та ін.), аудіювання (М. Базін, О. Бігич, Р. Вікович) та письма (С. Кожушко, Н. Скляренко, О. Тарнопольський).

Водночас театральнo-мовленнєва ігрова діяльність виступала об'єктом дослідження у межах класної (Г. Китайгородська, К. Лівінгстоун, М. Майорова, Р. Мільруд, І. Шехтер та ін.) і позакласної (А. Конишева, Ю. Кузьменкова, А. Кузьменков, О. Рацюк, В. Сілівон, А. Утехіна, А. Duff, К. Johnstone, Ch. Wessels) роботи з іноземної мови. Однак, незважаючи на широку базу досліджень у теорії і

практиці навчання іноземних мов засобом театралізації, всі дослідження були присвячені навчанню емоційного продукування вивчених фрагментів творів, а увага акцентувалася на змісті творів, що драматизувалися.

Переважно використовувалося механічне заучування ролі, а питання щодо розвитку вмінь самостійного мовотворення і використання театралізації як засобу засвоєння, осмислення, запам'ятовування та вільного оперування іншомовними лексичними одиницями у практичній діяльності, обумовленої різними життєвими обставинами, не були предметом дослідження, що знизило рівень доступності, вмотивованості і ефективності оволодіння іншомовними лексичними одиницями як лінгвістичними складовими іншомовного мовлення. Крім того, не всі учні були активно задіяні в процесі театралізації, і відповідно не мали стимулу для систематичного повторення лексичного матеріалу. Недостатня увага до вищезначених методичних факторів не сприяє вирішенню протиріччя між бажанням учнів старших класів спілкуватися зі своїми зарубіжними однолітками на актуальні для них теми та можливістю це робити через недостатній словниковий запас, що існує в арсеналі їх активного словника, що і зумовило вибір теми дослідження: **«Розвиток лексичних вмінь і навичок учнів з використанням прийомів театральної-ігрової діяльності на уроках англійської мови».**

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати і розробити відповідну систему вправ для формування англомовної лексичної компетенції в учнів старших класів у театралізованій діяльності.

Завдання дослідження:

1. Визначити сутність поняття «англомовна лексична компетенція учнів старших класів» з урахуванням її формування у театралізованій діяльності; уточнити зміст поняття «іншомовна театралізована діяльність учнів».

2. Виявити психологічні особливості формування англомовної лексичної компетенції в учнів старших класів у театралізованій діяльності.

3. Обґрунтувати і розробити відповідну систему вправ для формування англомовної лексичної компетенції в учнів старших класів у театралізованій діяльності.

Об'єкт дослідження – процес іншомовної підготовки учнів старших класів гімназій у театралізованій діяльності.

Предмет дослідження – формування англомовної лексичної компетенції в учнів старших класів гімназій у театралізованій діяльності.

Методи дослідження. З метою визначення понятійно-категоріального апарату, здійснення аналізу методів навчання іншомовної лексики використано метод аналізу, узагальнення і систематизації психолого-педагогічних, лінгвістичних та методичних досліджень, нормативних документів. Для розробки системи вправ з формування англомовної лексичної компетенції в учнів старших класів гімназій у театралізованій діяльності використано метод систематизації і класифікації мовного і мовленнєвого матеріалу, а також метод логіко-дидактичного зв'язку педагогічних дій.

Практичне значення одержаних результатів: розроблено систему вправ з формування англомовної лексичної компетенції учнів старших класів гімназій та методичні рекомендації щодо їх реалізації.

Матеріали роботи можуть бути використані у процесі навчання англійської мови учнів старших класів гімназій, при розробці робочих програм і навчальних посібників для учнів старшої школи і у системі післядипломної педагогічної освіти для підвищення кваліфікації учителів іноземних мов.

Апробація результатів роботи. Результати дослідження обговорювались у виступах на конференції: II Всеукраїнська науково-практична конференція „Сучасні тенденції розвитку науки і освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів ” (Мукачево, 2020 р.).

Публікації. Основні положення та результати дослідження опубліковано в 2 статтях, із них 1 – у студентському науковому віснику, одна – у міжнародному виданні.

Структура та обсяг роботи зумовлені логікою дослідження, яка складається із вступу, двох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації — 101 сторінок

ВИСНОВКИ

У роботі досліджено теоретичні засади розвитку лексичних вмінь і навичок учнів з використанням прийомів театральної-ігрової діяльності на уроках англійської мови; розроблено систему вправ із формування англомовної лексичної компетенції в учнів старших класів гімназій у театралізованій діяльності.

1. Визначено поняття «англомовна лексична компетенція учнів старших класів» з урахуванням її формування у театралізованій діяльності, яке означає: 1) знання програмної, театральної та драматургійної лексики (програмна лексика базується на тематиці, що вивчається; театральна лексика включає театральну термінологію / термінологічні словосполучення / фразеологізми, реалії професійної театральної сфери, поняття, що позначають предмети театального побуту, емоційний настрій публіки; драматургійна лексика являє собою лексику властиву дійовим особам, лексику в ремарках, прологах та епілогах (книжково-літературну, емоційно-забарвлену), крилаті вирази); 2) навички її вживання в словосполученнях і реченнях загального, театального та драматургійного змісту; 3) вміння її використання в умовно-мовленнєвій та мовленнєвій діяльності в процесі: розігрування загальномовленнєвих та сюжетно-драматургійних ситуацій; театралізації автентичних англомовних п'єс та їх обговорення; драматизації власних міні-вистав на основі наявних життєвих проблем.

На основі теоретичного аналізу наукової психолого-педагогічної літератури уточнено зміст ключового поняття дослідження: «іншомовна театралізована діяльність учнів», яке розуміється, як: колективні, цілеспрямовані, методично грамотно організовані дії іноземною мовою, що відтворюються через слово; реалізуються у творчій імпровізації або розіграванні готової п'єси; активізують резервні можливості учнів, їх пізнавальну активність; підвищують мотивацію до вивчення іноземних мов; сприяють розвитку крос-культурної грамотності, набуттю іншомовних знань, формуванню мовних навичок і мовленнєвих вмінь і включають елементи драматичної, рольової, сценічної, режисерської ігор і театральних вистав.

2. Виявлено психологічні особливості формування англомовної лексичної компетенції в учнів старших класів у театралізованій діяльності. Так, особливостями сприймання лексичного матеріалу в процесі підготовки до театралізованої діяльності були: урахування слухового, зорового, моторно-рухового і мовленнєво-рухового аналізаторів; активізація емоційного сприйняття матеріалу, яка посилюється за рахунок емоційно-забарвлених виразів. Особливостями осмислення іншомовного лексичного матеріалу на цьому етапі були: зіставлення нових лексичних одиниць (ЛО) з вивченими раніше, а також з невербальними діями, що демонструють значення цих слів; аналіз, синтез, узагальнення вивченої лексичної інформації; встановлення асоціативних зв'язків між ключовими словами і поняттями; розуміння правил сполучуваності ЛО; порівняння іншомовних сталих виразів з аналогічними зворотами в рідній мові; розуміння способів утворення ЛО різними шляхами. Запам'ятовування іншомовного лексичного матеріалу проходило під час театралізованої діяльності у зв'язку з необхідністю знання всіх ролей напам'ять з урахуванням взаємозаміни учнів. Це відбувалося у процесі мимовільного та довільного запам'ятовування. Довільне запам'ятовування проходило під час вивчення ролей, а мимовільне – в процесі самої театралізованої діяльності, коли ЛО, що вивчалися, вживалися в готових стійких зворотах, які вивчалися напам'ять. Взаємозв'язок мимовільного та довільного запам'ятовування мав місце під час репетицій. Як у першому, так і у другому випадках психологічні дії сприяли переходу інформації з оперативної у довготривалу пам'ять тих, хто навчається. Застосування на практиці передбачало вільне використання нових ЛО, фразеологізмів, крилатих виразів у нових комунікативних ситуаціях з метою емоційного забарвлення мовлення і розширення мовленнєвих можливостей учнів старших класів для вирішення практично-значущих проблем.

4. Для реалізації розробленої системи вправ запропоновано два варіанти навчання (основний та варіативний), що відрізнялися наявністю чи відсутністю регулярного впровадження театралізованої діяльності у навчальний процес. Згідно з першим варіантом, формування англомовної лексичної компетенції учнів передбачало регулярне використання елементів театралізованої діяльності під час уроків і в позаурочній діяльності. У другому варіанті не передбачалося їх регулярного використання під час уроків. Театралізована діяльність слугувала засобом:

налаштування на вивчення лексики на початку теми; релаксації під час вивчення складного матеріалу; закріплення матеріалу наприкінці теми і здебільшого мала місце в позаурочній діяльності.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>